

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรตามหลักภavana ๔ (๒) ศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ (๓) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ให้เกิดศักยภาพยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นการเจาะจง (Purposive Sampling) เจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ที่ประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาบุคลากรจำนวน ๒๐ คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรธรรมชาติ ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ และเจ้าหน้าที่ส่วนอำนวยการ ส่วนสิ่งแวดล้อม ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ และส่วนทรัพยากรน้ำ จากบุคลากรสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ทำให้ได้คำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ด้านการศึกษาการพัฒนาบุคลากรตามหลักภavana ๔

ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรตามหลักภavana ๔ ทำให้ทราบถึงความหมายของภavana หรือการพัฒนา หมายถึง การทำให้มี การทำให้เกิด การเจริญ การบำเพ็ญ การฝึกอบรม การพัฒนาเพื่อทำสิ่งที่ยังไม่มีให้เกิดขึ้น โดยพัฒนาทางด้านกาย ด้านสังคม (ศีล) ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ ๔ ประเภทคือผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

๑. กายภavana คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทาง ตา หู จมูก ลิ้น และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดโทษ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. ศีลภavana คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลแก่กันและกัน

๓. จิตภavana คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย มีความรัก มีความเมตตา มีความพอใจ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

๔. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญญาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง

๕.๑.๒ ด้านการศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่

๑) ด้านกาย

ขาดความรับผิดชอบในการทำงาน มีความอดทนน้อย ขาดความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ขาดความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีการติดต่อประสานงานที่ดีต่อกัน เป็นต้น

๒) ด้านสังคม

บุคลากรในสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ส่วนมากไม่ได้มีการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ และการฝึกอบรมไม่เห็นถึงความสำคัญกับกฎระเบียบในสำนักงาน มักจะมองข้ามอยู่เสมอ ไม่สนใจต่อสิ่งรอบข้าง และขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ให้ความสนใจงานของเพื่อนร่วมงาน สนใจเฉพาะงานในหน้าที่ของตนเอง ไม่มีการปรับตัวเข้าหาเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา และไม่มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และขาดการบูรณาการกันในหน่วยงาน เป็นต้น

๓) ด้านจิตใจ

ส่วนใหญ่บุคลากรสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ไม่มีการเจริญจิต พัฒนาจิต ไม่ได้รับการฝึกอบรมจิตใจ มักจะไม่มี ความอดทน ไม่มีสมาธิในการทำงาน ไม่มีสติ ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มาทำงานสายกลับไว ไม่มีความเสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ทางราชการ ไม่มีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีการช่วยเหลือจุนเจือกัน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ จิตใจห่อเหี่ยว ไม่มีสมาธิในการทำงาน คิดฟุ้งซ่าน ขาดความอดทน ขาดความเมตตา ไม่ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

๔) ด้านปัญญา

บุคลากรสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ยังขาดการพัฒนาปัญญา การเจริญปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ทำให้ไม่รู้ไม่เข้าใจสิ่งทั้งหลายเป็นจริง ไม่รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ทำให้ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งๆที่ตนเองมีความสามารถ มีความรู้ แต่ไม่ได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเอง ในการพัฒนางานในหน้าที่ ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน จิตใจไม่อยู่กับงาน สนใจแต่เรื่องภายนอกสำนักงาน ทำให้มองงานไม่ออก งานล่าช้า ไม่ทันตามกำหนดเวลา บุคลากรไม่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง

๕.๑.๓ ด้านการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาบุคลากรของ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่

จากการศึกษาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ จำนวน ๒๐ ท่าน ที่มีการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ มาพัฒนาในด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา พร้อมทั้งปัญหา/อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ดังนี้

๑) ด้านกาย ผลการวิจัยพบว่า

บุคลากรส่วนมาก มีการสํารวมกาย วาจาให้เป็นปกติ ด้วยวิธีปฏิบัติตามศีล ๕ ไม่ทำร้ายกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่นินทาว่าร้ายต่อกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่แสพสิ่งที่ไม่ดี รับแต่สิ่งที่ดีๆ เข้ามา มีความช่วยเหลือช่วยเกื้อกูลกัน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และให้บริการต่อผู้มาติดต่อราชการด้วยความเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ปัญหาและอุปสรรค ในการทำงานก็พอจะมีบ้าง เมื่อได้นำหลักภavana ๔ มาประยุกต์ใช้ บางท่านก็ได้ผ่านการเจริญพระกรรมฐานมาบ้าง ก็สามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดี สามารถจัดปัญหาและอุปสรรคให้หมดไป มีความรับผิดชอบ มีความอดทน ขยันในการทำงาน ปัญหาในที่ทำงานก็จะไม่เกิด ชีวิตความเป็นอยู่ก็สุขสบายทั้งกายและใจ แต่บางท่านที่ไม่ผ่านการพัฒนากาย ฝึกอบรมกาย ก็อาจจะเกิดปัญหาได้บ้าง แต่ก็สามารถทำงานได้เท่าที่จะทำได้ ตามกำลังความสามารถของตนเองที่มีอยู่ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กายภavana คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษ กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญรัชต์ บุญช่วย แก้ไขปัญหา โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนากายและฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน อยู่เป็นประจำ หน่วยงานควรจัดกิจกรรมหรือว่าส่งบุคลากรในหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่วนราชการอื่นที่มีการจัดฝึกอบรม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และให้ร่างกายมีการพัฒนา สุขภาพแข็งแรง ก็ส่งผลให้จิตใจอยู่ร่วมกับสังคมได้ มีสมาธิและสติในการทำงาน

ตั้งคำถามของท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ว่าเกิดจากตัวพนักงานที่ไม่สามารถแสดงบทบาทความมีคุณค่าที่โดดเด่นของตนเองเป็นเหตุให้ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริหารระดับสูง ประกอบกับขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เรียนรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง จนบุคลากรตามไม่ทัน จึงกลายเป็นความล้าสมัยซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพ ในที่สุดสิ่งที่เป็นปัญหาในการพัฒนากาย หรืออินทรีย์ ๖ เมื่อบุคคลไม่สํารวมกายหรือไม่สํารวมอินทรีย์ ๖ มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ย่อมแสพอารมณ์ที่มากระทบด้วยตัณหา จึงเกิดทุกข์ เพราะอาศัยอินทรีย์นั้นเอง โดยตัณหา การไม่พัฒนาด้านกาย ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริโภคนิยมพวกวัตถุนิยมต้องอาศัยวัตถุในการเสพในการอิงอาศัยในชีวิตประจำวันจนไม่เป็นอิสระ ไม่เกื้อกูลต่อการบำเพ็ญความดี

๒) ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า

บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ได้ประพฤติปฏิบัติตามศีล ๕ กับการดำรงชีพ ประกอบอาชีพสุจริต รักษาระเบียบวินัยของทางราชการเป็นอย่างดี ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ตรงตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ มีความประพฤติตนในสิ่งที่ถูกต้อง มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้มารับบริการทั้งด้านทรัพยากรป่าไม้ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านทรัพยากรน้ำ ด้วยความเมตตา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงาม อำนวยความสะดวกสบาย ตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ โดยที่ไม่สร้างความเดือดร้อน มองโลกในแง่ดี รู้จักพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีวินัยต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีความสุขและมีการประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเดียวกันและหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค อยู่ที่ตัวบุคลากรบางท่านที่มีความไม่พร้อม อาจเกิดจากปัญหาเรื่องเวลา บริหารเวลาไม่เป็น ทำให้ไม่มีสมาธิและสติในการทำงาน เกิดความอยาก เพราะปัจจุบันความเจริญ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีก้าวไกล อาจเป็นสิ่งล่อใจทำให้จิตใจตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งความชั่วร้ายบ้าง บางครั้งก็อาจเกิดจากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวตนเองที่ไม่พร้อมหรือสภาพของหน่วยงานและสังคมที่อยู่ร่วมกัน

แนวทางแก้ไข จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านศีลภาวนาให้มาก ถ้าได้รับการพัฒนาศีลมาแล้ว อาจมีพฤติกรรมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยอย่างมั่นคง ไม่หันเหไปในทางที่ชั่วร้าย ทำให้ชีวิตตกต่ำ หน้าที่การงานก็พลอยตกต่ำไปด้วย สร้างความเสียหายให้กับหน่วยงาน การพัฒนางานก็จะไม่เกิดขึ้น ต่างคนต่างอยู่ ขาดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ถ้าทุกคนมีศีล ก็จะมีจิตมุ่งมั่นที่จะทำให้ร่างกายแข็งแรง เมื่อสุขภาพกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยก็จะส่งผลทำให้มีสุขภาพจิตดี เมื่อมีสุขภาพจิตดี ก็จะส่งผลทำให้มีพลังในการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จและการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง

ดังคำกล่าวของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตฺโต) ท่านได้ให้ความหมายของศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน และการไม่พัฒนาด้านศีลทำให้มีปัญหาต่อตนเองและสังคม คือ ความเดือดร้อน เพราะการกระทำทางกายและวาจาเป็นเหตุให้เราร้อน กระวนกระวาย ไม่เป็นพื้นฐานแห่งจิตในการเจริญสมาธิภาวนาได้เลย กลายเป็นคนทุศีลทำลายโอกาสทรัพย์สมบัติ ไม่มีใครอยากคบหา และไม่มีผลดีต่อการเจริญปัญญาอีกด้วย

๓) ด้านจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า

บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่ได้ผ่านการอบรมวิปัสสนากรรมฐานมาบ้างพอสมควร สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ ทำให้มีจิตใจที่อ่อนโยน มีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน มีสมาธิและมีสติในการปฏิบัติงาน ทำงานด้วยความตั้งใจ ตั้งมั่นอยู่ในความถูกต้อง มีสัมมาคารวะต่อเพื่อนร่วมงาน ใช้สติในการคิดการตัดสินใจในการทำงาน ปฏิบัติงานด้วยความเพียร ตามเหตุตามผลของงานในหน่วยงาน

ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น สำหรับบุคคลที่ยังไม่ผ่านหรือไม่เคยได้รับการพัฒนาจิตใจหรืออบรมวิปัสสนากรรมฐานมาก่อน อาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจได้ ไม่มีสมาธิ ไม่มีสติ มีความวิตกกังวลใจ จิตใจว้าวุ่น ดิ้นรนแสวงหาไขว่คว้าอย่างไม่รู้จักจบสิ้น เกิดกิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา อาจทำให้งานที่ทำอยู่เป็นประจำหรืองานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา งานไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ถึงแม้ไม่เกิดความเสียหายขั้นรุนแรง อาจทำให้หน่วยงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรจะเป็น

แนวทางแก้ไขปัญหา บุคลากรที่เป็นสาเหตุให้งานล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านจิตใจทุก ๖ เดือน เพื่อที่จะได้มีจิตสำนึก รักษาน รักษองค์กรของตนเอง ตั้งมั่นอยู่ในความถูกต้อง มีความพากเพียรพยายาม มีสมาธิ มีความตื่นตัวและมีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างจริงจังและจริงจัง

ณัชพร ภูทองเงิน ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะช่วยลดความวุ่นวายสับสนในสังคมและในองค์กรได้เป็นอย่างมาก หากทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ได้รับการพัฒนาให้เข้าใจถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การพัฒนาตนในด้านจิตใจเป็นไปได้ไม่ยากนัก เพราะเมืองไทยเป็นเมืองที่ประชาชนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่แต่ละบุคคลพอจะมีพื้นฐานอยู่บ้าง หากองค์กรจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสนใจศึกษาศาสนามากขึ้น และให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถขัดเกลาบุคลากรให้เป็นทรัพยากรที่พึงประสงค์ขององค์กรจริงๆ ทุกศาสนาได้ให้แนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันโดยเป้าหมายอันเดียวกัน คือการครองชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

๔) ด้านปัญญา ผลการวิจัยพบว่า

บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ได้นำหลักภาวนา ๔ มาประยุกต์ใช้ในด้านปัญญา สามารถวิเคราะห์งานได้และแยกแยะว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี ดำเนินชีวิตประจำวันได้โดยไม่ประมาท มีสติในการครองตน ทำงานตามลำดับความสำคัญ รู้ว่าสิ่งไหนควรทำก่อนสิ่งไหนควรทำหลัง มีการวางแผนในการทำงาน มีการควบคุมงานและสามารถติดตามได้ ยอมรับความเป็นจริงได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน ทำงานด้วยเหตุผล มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งสามารถทำได้สำเร็จลุล่วงตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญก็คือขาดความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ศึกษาตามตำรา เอกสาร ขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง

แนวทางการแก้ไข เห็นควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านปัญญาให้มาก เพื่อที่จะได้รับฟังคำสอนจากพระพุทธศาสนา แล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินวิถีชีวิตประจำและประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตฺโต) ท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ปัญญาภาวนา” คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนว

พระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่ง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ

ตามที่คุณวิจัยได้นำเสนอข้อมูลผลจากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา ๔ ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่” นั้น

๑) ผู้บริหารระดับสูงควรประยุกต์ใช้หลักภาวะนา ๔ เพื่อประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารการจัดการทรัพยากรมนุษย์และงานในหน้าที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ควรมีนโยบายและส่งเสริมการพัฒนาตามหลักภาวะนา ๔ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง เพื่อกระตุ้นบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจ สามารถที่จะดำเนินงานในหน้าที่และงานบริการให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร เช่น ให้คำยกย่อง สรรเสริญ รางวัล ค่าตอบแทน โบนัส ความดี ความชอบ เมื่อมีบุคลากรในหน่วยงานการปฏิบัติงานดี ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้กับบุคลากรรักหน่วยงานและเพื่อนร่วมงานอีกทางหนึ่งด้วย

๔) ควรสร้างความน่าเชื่อถือให้บุคลากร มีความรัก มีความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกัน สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น โดยไม่มีการบังคับ

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากตำราที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ทำให้ทราบถึงผลการที่ได้นำหลักภาวะนา ๔ ไปประยุกต์ใช้แล้ว ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติได้จริง ในโอกาสต่อไป ควรที่จะศึกษาถึงการประยุกต์ใช้หลักภาวะนา ๔ ของผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานหรือองค์กร ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด